

Mirjam Tuinder: Leren ze op de basisschool dan geen Nederlands?

Tot nog toe heb ik me altijd bezig gehouden met het voortgezet onderwijs en met de beroeps- en volwasseneneducatie. Ik ontwikkelde onder andere lesmaterialen voor het aanleren van Nederlands (als tweede taal) aan allochtonen. Binnen die lesmaterialen werd tot voor kort onderscheid gemaakt tussen lezen, luisteren, spreken en schrijven. Vaak werden zelfs aparte boeken gemaakt voor de verschillende deelvaardigheden. Tegenwoordig wordt vaker uitgegaan van de *taaltaak* die de cursisten moeten leren, bijvoorbeeld het houden van een presentatie, en worden de vaardigheden die daarvoor nodig zijn binnen een les of thema gecombineerd. In dit geval: het gebruiken van informatiebronnen, het maken van aantekeningen, het samenvatten van informatie en daarover vertellen. En niet voor niets worden die vaardigheden niet meer apart aangeboden en geoefend: in het dagelijks leven moet je nu eenmaal taken uitvoeren waarvoor je meer dan één (taal)-vaardigheid nodig hebt.

In de klassen zelf, in de basiseducatie en voor bijvoorbeeld neveninstromers in het voortgezet onderwijs die in speciale klassen zo snel mogelijk Nederlands moeten leren, worden verschillende lesmaterialen naast elkaar gebruikt om de cursisten een zo goed mogelijk op hen afgestemd aanbod te geven. Dat betekent bijvoorbeeld de leesteksten uit het ene boek, de spreekoefeningen uit die methode en de woordenschatlessen uit weer een ander boek. Maar in ieder geval valt alles onder de noemer *Nederlands*, en kan er steeds meer gebruik worden gemaakt van methodes waarin de vaardigheden gecombineerd worden. In het voortgezet onderwijs is overigens daarnaast

sprake van *geïntegreerde* taalmethodes: methodes waarin Nederlands als eerste taal en Nederlands als tweede taal geïntegreerd zijn, zodat allochtone leerlingen niet meer in aparte klassen of op aparte uren extra lessen hoeven te krijgen, maar zo snel mogelijk mee kunnen doen in het reguliere onderwijs.

Sinds kort werk ik voor het basisonderwijs. Natuurlijk heeft ieder onderwijstype zijn eigen eigenaardigheden, maar het opvallendste vind ik dat het hier niet gaat over Nederlands. Wel krijgen de kinderen *taallessen*, maar dat blijkt heel iets anders te zijn. Naast taal worden er namelijk bijvoorbeeld de volgende vakken onderscheiden: aanvankelijk lezen (= leren lezen), schrijven, spelling, voortgezet technisch lezen, begrijpend en studerend lezen, waarderend lezen, klassikaal lezen. Waarschijnlijk vergeet ik dan nog een paar 'leessoorten' die in de verschillende methodes onderscheiden worden. Want voor alle genoemde vakken (ik kan niet over 'vaardigheden' spreken, want taal lijkt me geen afzonderlijke vaardigheid) zijn aparte methodes of in ieder geval modules ontwikkeld.

Zo kan het voorkomen dat op een school drie verschillende boeken gebruikt worden van drie verschillende uitgeverijen voor achtereenvolgens het leren lezen, leren schrijven en spelling. Het is wel logisch dat de kinderen eerst leren lezen en daarna pas leren schrijven. Maar de volgorde waarin ze de letters leren lezen en daarna schrijven, kan volkomen verschillen. Een beetje gechargeerd: van de woorden die ze in het ene boek leren schrijven, weten ze nog niet hoe ze ze moeten spellen. En bij taal doen ze dingen die kennelijk niets te maken hebben met lezen of schrijven.

Ik snap dat niet! Er bestaan ook voor het basisonderwijs methodes waarin de vakken gecombineerd worden. De leerkracht werkt met één boek voor taal, lezen, schrijven enzovoorts, alles wat onder 'Nederlands' zou kunnen vallen. Een uitkomst zou je zo denken, vooral voor de docent. Nadat hij één handleiding bestudeerd heeft, weet hij hoe de lessen georganiseerd zijn, waar hij welke informatie in die handleiding kan vinden, hoe de differentiatie in de methode zit, hoe de blokken of thema's zijn opgebouwd; het heeft dus allerlei praktische voordelen.

Daarnaast zijn er natuurlijk inhoudelijke voordelen als er geïntegreerd gewerkt wordt, bijvoorbeeld de transfer die van de ene vaardigheid naar de andere kan plaatsvinden (als je een tekst goed moet begrijpen, moet je hem eerst goed technisch kunnen lezen, om over de voor de handliggende koppeling tussen leren lezen en leren schrijven nog maar te zwijgen). In het themanummer *Zin in kunst. Kunstzinnig taalonderwijs* (Moer 1999•3) worden in de artikelen over taalvorming voorbeelden uitgewerkt van de mogelijkheid om onderwerpen op een betekenisvolle manier vanuit verschillende vaardigheden te behandelen (zie onder andere Mirjam Zaat, 'Wat kinderen leren van taalvorming', Moer 1999•3 p. 163-169). Daarmee komt de inhoudelijke samenhang tussen de taalactiviteiten in een klas duidelijk naar voren. Kortom, voordelen te over. En, heel praktisch, de docent moet toch al met allerlei andere boeken werken voor aardrijkskunde, rekenen en wiskunde, natuur, geschiedenis, muziek; de stapels rijzen de kast uit. Dus als er iets gecombineerd kan worden, dan wil iedereen daarvan gebruikmaken. Maar wat blijkt? De docenten willen niet! Voor methodes die geïntegreerd taalonderwijs aanbieden blijkt op de scholen nauwelijks belangstelling te zijn!

Wat moet er gebeuren om het taalonderwijs en het leesonderwijs en het schrijfonderwijs op de basisschool tot één vak te boetsen? Alleen de beschikbaarheid van dergelijk lesmateriaal is kennelijk niet voldoende. Dus (ik doe maar een paar suggesties uit de losse pols): nog meer vakken op het rooster, zodat de docent met nog meer boeken moet werken en daarom dan in vredesnaam voor taal en lezen maar één boek gaat gebruiken? Andere kerndoelen waarin de vaardigheden meer geïntegreerd worden vastgesteld? Tussendoelen die niet per vaardigheid per leerjaar per kerndoel gesplitst worden, maar waarin juist de samenhang wordt benadrukt? Andere Cito-toetsen waarin de vaardigheden geïntegreerd worden getoetst? Andere schoolrapporten waarin geen onderscheid wordt gemaakt in taal en lezen? Andere instructies op de Pabo's? Andere schoolbegeleiders? Ander beleid in Den Haag?

Mogelijkheden te over, hoewel ik hier gemak-

kelijk de vragen kan stellen, maar niet de antwoorden kan geven. Toch denk ik dat met name de belangrijkste factor, de docent zelf, een essentiële bijdrage kan leveren aan het integreren van het onderwijs in taal, lezen, schrijven, spelling tot een logisch geheel, het onderwijs in het Nederlands. Als er iemand is die mij kan zeggen hoe dát voor elkaar te krijgen, houd ik me van harte aanbevolen!